

go co zapisuje, aby nie skompromitował negocjanta, za c6
bylby odpowiedzialny.

Każda stronica dziennika, ma zwykle trzy kolumny. Z tych pierwsza po lewéj stronie na $1\frac{1}{2}$ cala szeroka na zapisywanie foliów rachunków w wielkiéj księdze otworzonych (o czém później), dwie od końca po prawéj ręce przeznaczone są na zapisywanie złotych i groszy; dla łatwiejszego dodawania summ, porobić wypada w kolumnie groszy dwie linje ołówkiem pionowo, a w kolumnie złotych 7 lub 8 i na tych pisać liczby. Każdy artykuł dziennika jeżeli jest pojedynczy, składa się z dłużnika i wierzyciela summy pieniężnéj, daty, i krótkiéj redakcji interesu. Obszérniejsza bowiem mieści się w Bruljonie. Rachunki, dłużników i wierzycieli wypisują się większemi literami aby mocniéj uderzały w oczy czytającego. Jeżeli artykuł jest złożony, to jest ma wielu dłużników a jednego wierzyciela, lub odwrotnie; w ówczas pisze się na środku:

Różne (dorozumiewając się rachunki) do N. (rachunku)
w drugim razie złp. n.

N. (Rachunek) do Różnych (rachunków)
złp. a.

Zresztą dosyć jest przypatrzeć się dziennikowi (A) umieszczonemu w tej książce aby sposób w nim zapisywania pojąć.

SPOSOBY UKŁADANIA ARTYKUŁÓW
w dzienniku z interesów zapisywanych
w Bruljonie.

18. Dla zrozumienia całego tego rozdziału, radzę czytelnikom, odczytywać naprzód artykuły w Bruljonie, i

potém im odpowiadające w dzienniku, są one bowiem dla samego tylko tłumaczenia rzeczy, temiż samemi numerami porządkiem w obydwóch wspomnionych książkach oznaczone.

Artykuł (1) (Brul. A.) Przypuściłem że sam jestem tym handlarzem, którego utrzymywanie książek tłumaczą, rozpocząłem więc po śmierci mojego ojca, interesa z dniem 1 Października 1833 roku, nim jednak do tego przystąpiłem, zrobiłem dokładny i szczegółowy spis wszystkich rzeczy to jest towarów i innych przedmiotów handlu w posiadanie których wszedłem; sprawdziłem je z rejestrami i dokumentami, oszacowałem podług ceny targowej, potem doszedłem, ile i kto mnie jest dłużnym, ile i komu jestem winien, słowem sporządziłem inwentarz ogólny i ten właśnie jest umieszczony w Bruljonie, iako pierwszy artykuł mający się przenieść do Dziennika.

Cały inwentarz pospolicie składa się z dwóch części, to jest: ze stanu czynnego wyobrażającego moją własność, co nazywamy inaczej kapitałem handlowym czyli zakładowym, bo od niego zaczynam moje spekulacje i z niego spodziewam się ciągnąć zyski skoro go puszcze w obieg. *Druga część czyli stan bierny* obejmuje w sobie, wszystkie moje długi do spłacenia, a zatem masę wartości wpływających na zmniejszenie pierwotnego mojego kapitału, czyli co na jedno wychodzi, o tyle mój kapitał będzie mniejszy, ile dług mój całkowity wynosi.

Co do 1go Stan czynny składa się P/Inwentarza z wartości następujących: 1. Gotowych pieniędzy. 2. Listów zastawnych. 3. Towarów w magazynie. 4. Mebli. 5. Domu. 6. Magazynu i Bazaru. 7. Wexli na rozmaite osoby wystawionych na korzyść moją. 8. Z wierzytelności u różnych osób.

Dla każdej z tych wartości, w celu dokładnego ich kontrolowania; i oznaczenia ruchu i związku z innemi, otwieram osobny rachunek w wielkiej księżce pod odmiennemi nazwiskami, i tak: na pieniądze gotowe *R. Kassa*, na listy zastawne *R. Listy Zastawne*, na towary w Magazynie *R. Ogół towarów* na Dom w którym mieszkam *R. Dom przy ulicy N.* na meble do mojego użytku *R. Meble*, na magazyn i Bazar. *R. Magazyn i Bazar*, na wexle przez innych na moją korzyść podpisane. *R. Wexle do zrealizowania*, w końcu na każdego dłużnika. Ponieważ zaś Rachunek pod tytułem kapitał mnie samego wyobraża i wszystko co jest albo staje się moją własnością, jest własnością mojego kapitału; przeto *R. Kapitał*, powinien być zakredytowany z całej masy wartości w stanie czynnym wyszczególnionych, czyli powinien być wierzycielem, a wszystkie inne rachunki na szczegółowe wartości utworzone jako depozytorowie muszą być zadłużone czyli uważane jako dłużnicy Rachunku kapitał, ułożemy więc artykuł w *Dzienniku* następujący: (Obacz w *Dzienniku* (1).

Różne (dorozumiewając się Rachunki) do *Kapitału*
złp. — i t. d.

Część 2ga Artykułu 1. Bruljonu wyobraża stan bierny mojego majątku i składa się z dwóch tylko części to jest: z wexli na których wyrażone summy na terminie wypłacić jestem obowiązany i z Wierzycieli, a że wartości te muszą być zaspokojone z kapitału, przeto *R. Kapitału* zadłużę a rachunki *Wexle do spłacenia* i wierzycieli zakredytuję, i będzie:

Kapitał do Różnych

złp. i t. d.

(Ob. *Dzien*: (1) (a)

Bruljon (Nr. 2) kupiłem towary. *R. Ogół towarów* który je odbiera a niedaje równej wartości, jest dłużnikiem. *Kassa* która za nie płaci a nic w zamian nie bierze jest wierzycielem. — (Ob. *Dzien*: Nr. 2.)

Brul. (Nr. 3.) Przedałem towary. *Ogół towarów* dając a nieodbierając równej wartości jest wierzycielem. *Kassa* odbiera za nie wartość, a niedaje równej wartości jest dłużnikiem. Ob: *Dzien*: (Nr. 3.)

Brul. (Nr. 4.) Nabyłem towarów. *Ogół towarów* jest za nie dłużnikiem, dałem za nie inne towary w równej wartości. *Ogół towarów*, jest wierzycielem, lubo na pozor zdaje, się że ten artykuł, niepowinien być zapisany do *Dziennika*, dla tego że *Ogół towarów* dając i odbierając nie jest wierzycielem ani dłużnikiem, zważywszy jednak: że wartość dana, jest zupełnie różnej natury, od wartości odebranej, wypada koniecznie interes ten zapisać aby oznaczyć ruch wartości. Ob. *Dzien*: (Nr. 4.)

Brul. (Nr. 5) jak 4.

Brul. (Nr. 6) Przedałem towarów. *Ogół towarów* jest wierzycielem, bo daje a nieodbiera. *Wexle* do zrealizowania, odbierają *wexel* w zamian przedanych towarów, a niedają równej wartości są dłużnikiem. Ob. *Dzien*: (Nr. 6.)

Brul. (Nr. 7.) Nabyłem towarów.— *R. Ogół towarów* jest dłużnikiem, dałem w równej wartości *Wexel Fraenkla* a zatem *Wexle* do zrealizowania są wierzycielem. Ob. *Dzien*. (Nr. 7.)

Brul. (Nr. 8.) *Paweł z Lublina* wziął towary, a nie dał równej wartości jest dłużnikiem. *Ogół towarów*, dał te towary a nieodebrał równej wartości jest wierzycielem. (Ob. *Dzien*. Nr. 8.)

Brul. (Nr. 9.) Jan kupił odemnie towary, i dał mi w zamian kredyt u *Jankiewicza*, nie jest więc względem

mnie ani dłużnikiem ani wierzycielem. — *Jankiewicz* na którego dług został przekazany jest dłużnikiem a *Ogół towarów*, który dał a nieodebrał równą wartości, wierzycielem. Ob. Dzień. (Nr. 9).

Brul. (Nr. 10.) *Błażej* z Lublina przesłał mi na M/R towary, i odbiera w zamian kredyt u mego dłużnika *Dubrańskiego*, nie jest względem mnie ani dłużnikiem ani wierzycielem. *Ogół towarów* przyjmuje te towary, jest więc dłużnikiem. *Dubrański* zamiast mnie, wypłaci *Błażowi*, staje się moim wierzycielem. Ob. Dzień. (Nr. 10.)

Brul. (Nr. 11.) Przedałem Janowi towary i wexel i odebrałem w zamian inny wexel, gotowiznę i inne towary, w równą wartości. Jan względem mnie nie jest ani dłużnikiem ani wierzycielem, lecz rachunki *Ogół towarów* za towary. *Wexle do zrealizowania* za W/Jana. *Kassa* za gotowiznę. *Brajewski* zastępujący w długu miejsce Jana, nakoniec *Zyski i Straty* za stratę poniesioną na odstąpionym wexlu, są dłużnikami *Rachunków*, *Ogółu towarów* za towary odstąpione, *Wexli do zrealizowania*, za W/Braunsteina dany Janowi. Ob. Dz. (Nr. 11).

Brul. (Nr. 12.) Wystawić wexel na kogo, jest to go zobowiązać do wypłaty na terminie summy na wexlu wyrażonej. Ponieważ ja wystawiłem dziś wexel na *Schwartza et Co* w Krakowie, oni więc są memi wierzycielami za summę 10,000 złp. Ja wexel przedałem w Giełdzie z zyskiem który należy się R. *Zyski i Straty*. *Kassa* odebrała za niego gotowiznę niedając równą wartości, jest dłużnikiem, równie R. *Zyski i Straty* za koszt poniesione przy sprzedaży jest dłużnikiem, będzie więc Różne do Różnych i t. d. Ob. Dzień. (Nr. 12.)

Brul. (Nr. 13.) *Bank Polski* dał wexel i odebrał równą wartość nie jest ani dłużnikiem ani wierzycielem moim. *Dańkowski z Płocka* wexel takowy bierze ale dziś nie

w zamian niedaje jest moim dłużnikiem. Poniosłem kosztą przy kupnie tego wexlu, za co odpowiada R. *Zyski i Straty*. Kassa dała na jego kupno pieniędzy, jest wierzycielem równie jak R. *Zyski i Straty* za zysk przy kupnie tego wexlu; będzie więc w Dzienniku *Różne do Różnych* i t. d. Ob. Dzień. (Nr. 13.)

Brul. (Nr. 14.) Haremski z Brodów dał a conto długu rozmaite przedmioty, ale dziś nic w zamian nie bierze, jest wierzycielem. Rachunki *Wexle do zrealizowania* za W|Jonasa. *Ogół towarów* za 15 kamieni wełny. Kassa za gotowiznę, ponieważ biorą a niedają *równiej wartości* są dłużnikami pierwszego, będzie więc, *Różne do Haremskiego* z Brodów. (Ob. Dzień. Nr. 14.)

Brul. (Nr. 15.) Józef z Warszawy bierze a niedaje jest dłużnikiem Rachunków: *Wexle do spłacenia* za M/W na J|Roz: Kassy za gotowiznę, będzie więc *Józef do Różnych*. (Ob. Dzień. Nr. 15.)

Brul. (Nr. 16.) Toż samo rozumowanie i tenże sam przypadek co w Art: 15.

Brul. (Nr. 17.) Wystawiłem dziś wexel na Dańkowskiego z Płocka nic mu w zamian niedając, on więc jest wierzycielem. Wexel zamieniłem za inny na równą sumę a zatém *Wexle do zrealizowania* są dłużnikiem za W|nabyty; — będzie *Wexle do zrealizowania do Dańkowskiego z Płocka* za i t. d. Ob. Dzień. (Nr. 17.)

Brul. (Nr. 18.) Ob. 15 i 16.

Brul. (Nr. 19.) Ob. 15 i 16.

Brul. (Nr. 20.) Herszek dał mi towary i odebrał za nie równą wartość nie jest ani dłużnikiem ani wierzycielem moim. *Ogół towarów* wspomniane towary przyjął a nie dał *równiej wartości*, jest dłużnikiem, a Rachunki, które wartości za te towary dostarczyły są wierzycielami, i tak: *Wexle do spłacenia* za M/W na Roz|Herszka. Kassa za

gotowiznę, a *Zyski i Straty* za eskont na gotówce będzie więc: *Ogół towarów do Różnych* i t. d. Ob. Dzien. (Nr. 20.)

Brul. (Nr. 21.) Kassa wydała 72000, niebiorąc równej wartości, jest wierzycielem, a ci którzy odebrali tę sumę lub na których Roz[ta] summa wyszła, są dłużnikami i tak: *Dańkowski z Płocka* wziął 8000, a nic nie dał. *Ogół towarów* za kupione towary, *Wexle do zrealizowania* za W/Fraenkla będzie: *Różne do Kassy* i t. d. Ob. Dzien. (Nr. 21.)

Brul. (Nr. 22.) Ob. Dzien. (Nr. 21.)

Brul. (Nr. 23.) Alfons, Jan, Jonas, dali towary, a nieodebrali równej wartości, są wierzycielami Rachunku *Ogół towarów* który te towary przyjmuje a nic w zamian niedaje będzie więc: *Ogół towarów do Różnych* Ob. Dzien. (Nr. 23.)

Brul. (Nr. 24.) Bartłomiej z Krakowa przysłał mi towary, lecz wystawił na mnie wexel w równej wartości który to wexel akceptowałem a tém samém zobowiązałem się na terminie wypłacić, nie jest względem mnie ani dłużnikiem ani wierzycielem. Lecz towary, odbierają 10 oxeftów Rumu a niedają równej wartości. *Ogół towarów* jest dłużnikiem, a *Wexle do spłacenia* za moją akceptacją są wierzycielem, będzie więc: *Ogół towarów do Wexli do spłacenia*. Ob. Dzien. (Nr. 24.)

Brul. (Nr. 25.) Majszewski kazał zapłacić Rogerowi, na swój Rachunek, jest więc moim dłużnikiem bo niedaje równej wartości. Ja zaś odesłałem Rogera do Danosa, z rozkazem zapłacenia mu summy podług życzenia Majszewskiego, co też uskutecznióm zostało na M/R. Danos więc jest wierzycielem jako mój zastępca, a Majszewski dłużnikiem. Ob. Dzien. (Nr. 25.)

Brul. (Nr. 26.) Dałem Andrzejowi z Warszawy z Roz/i na R/Franciszka z Lublina pewne wartości. Andrzej więc nie jest względem mnie ani dłużnikiem, ani wierzycielem. Ale Franciszek a conto którego uczyniłem wypłatę jest dłużnikiem Rachunków następujących: 1. *Wexli do spłacenia* za M/W, Andrzejowi dane.— 2. *Kassy* za gotowiznę. 3. Andrzeja gdyż mu otworzyłem u siebie kredyt, będzie więc: *Franciszek z Lublina do Różnych* (Ob. Dzień. Nr. 26.)

Brul. (Nr. 27.) Eskontować wexel, jest to go kupić przed terminem wypłaty potrącając sobie procent za liczbę dni mającą upłynąć do jego upadku. Kupiłem wexel na 10000 złp. A zatem R: *Wexle do zrealizowania* jest dłużnikiem, *Kassa* która za niego zapłaciła wartość 9850 złp. i R: *Zyski i Straty* za złp. 150 zysku na nim są wierzycielami będzie więc: *Wexle do zrealizowania do Różnych*. Ob. Dzień. (Nr. 27.)

Brul. (Nr. 28.) Jacek sprzedał mi towarów za 8000 złp. i wziął w zamian wartości w różnych przedmiotach za 12000, lecz dodał mi do towarów wartości za 4000 złp. nie jest więc względem mnie ani dłużnikiem ani wierzycielem, lecz *Ogół towarów* za nabyte towary, *Kassa* za gotowiznę, *Wexle do zrealizowania* za W/Jacka, *Zyski i Straty* za poniesioną stratę na W/Fraenkla, są te wszystkie Rachunki dłużnikami Rachunków dwóch następujących, które za powyższe przedmioty dostarczyły wartości, to jest: *Wexle do spłacenia* i *Wexle do zrealizowania*. Ob. Dzień. (Nr. 28.)

Brul. (Nr. 29.) Ogół towarów nabył wartości a nic nie daje, jest dłużnikiem, *Kassa* za nie wypłaciła, jest wierzycielem. Ob. Dzień. (Nr. 29.)

Brul. (Nr. 30.) Nabyłem wexlów trzy, rachunek więc *Wexle do zrealizowania* który je do kontroli przyjmuje

jest dłużnikiem. *Kassa*, która dostarcza za nie funduszu i *Zyski Straty*, za zysk na tém kupnie są wierzycielami, będzie więc: *Wexle do zrealizowania do Różnych* i t. d. Ob. Dzień. (Nr. 30.)

Brul. (Nr. 31.) Kupiłem od Banku Polskiego rozmaite przedmioty, i dałem w zamian równą wartość, nie jestem więc względem niego ani dłużnikiem, ani wierzycielem, lecz Rachunki. Listy zastawne, *Wexle do zrealizowania* i *Ogół towarów* które nabyte przedmioty przyjmują do kontroli, a w zamian równej wartości niedają, są dłużnikami, a *kassa* która dała za nie pieniądze oraz *R. Zyski i Straty* za zysk na tém kupnie jako mu się należący są wierzycielami. Ob. Dzień. (Nr. 31.)

Brul. (Nr. 32 jak 33.) Wykupiłem M/W własny przed terminem i zapłaciłem w gotowiznie złp. 7934 gr. 10 resztę zaś jako Eskont jest zyskiem będzie więc: *R. Wexle do spłacenia* który M/W. wykupiony odbiera dłużnikiem, a *Kassa* za gotowiznę, i *Zyski i Straty* za eskont wierzycielami. Ob. Dzień. (Nr. 33.)

Brul. (Nr. 34.) Dubrański przysłał dziś W/Józefa a nie odbiera równej wartości jest wierzycielem, a *Wexle do zrealizowania* które tenże *Wexel do kontroli* przyjęły niedając równej wartości są dłużnikiem. Tym sposobem oznaczam ruch wartości, czyli jój przejście z rąk *Dubrańskiego* do rąk moich. Ob. Dzień. (Nr. 34.)

Brul. (Nr. 35.) Kupiłem 150 oxeftów wina Węgierskiego od Jacka i dałem mu w zamian równą wartość. Jacek nie jest względem mnie ani dłużnikiem ani wierzycielem, ale *Ogół towarów* który nabyte towary przyjmuje a w zamian równej wartości niedaje, jest dłużnikiem Rachunków które się przyczyniały do zaspokojenia ich wartości. I tak: *Wexle do zrealizowania* za 3 W/z różnemi terminami, *Wexle do spłacenia* za M/W; *Dubrański* któremu poleci-

łem część wypłaty za mnie, *Kassa* za gotowiznę, a *Zyski i Straty* za zyskany eskont, są wierzycielami. Innemi wyrazami; nastąpił w moim handlu, wskutku odbytego interesu, ruch wartości, w sposób następujący, przybyła do mego magazynu pewna ilość towarów, ale za to ubyło lód z mego porte-feuille 3 Wexle. 2re Wystawiłem na siebie samego wexel czyli zobowiązałem się na terminie oznaczonym pewną summę wypłacić, 3cie zaciągnąłem dług á conto tychże samych towarów u *Dubrańskiego*, gdyż go zobowiązałem pewną summę wypłacić. 4te Z kassy, ubyło gotowych pieniędzy. 5te Eskont na gotowiznie jest moim zyskiem, który dopiero przy sprzedaży towarów zrealizować się może, a załem zawsze jemu *Ogół towarów* za te zyski jest dłużnym. Ruch ten wartości wyraża się za pomocą jednego Artykułu. Ob. Dzien. (Nr. 35.)

Brul. (Nr. 36) Bednarz P./Obr. zrobił i naprawiał różne beczki z piwnicy ale za to wziął pieniędzy w równnej wartości P/umowy, nie jest względem mnie ani wierzycielem, ani dłużnikiem. *Ogół towarów* dla którego bezpieczeństwa i potrzeby wydatek ten był poczyniony, jest dłużnikiem kassy, która wydała na ten cel pieniądze, nie biorąc w zamian. Ob. Dzien. (Nr. 36).

Brul. (Nr. 37) Dom i Bazar za poczynione na ich rzecz wydatki, są dłużnikami R. kassy, która te wydatki zaspokoiła. — Ob. Dzien. (Nr. 37).

Brul. (Nr. 38) Paweł kupił towary, ale daje mi zaraz w zamian swój wexel w równnej wartości, nie jest względem mnie ani dłużnikiem ani wierzycielem, lecz *Ogół towarów* za odstąpione towary jest wierzycielem, a *Wexle do zrealizowania* za odebrany w zamian za towary W/Pawła w równnej wartości jest dłużnikiem. Ob. Dz. (Nr. 38).

Brul. (Nr. 39) Przedałem wexel Rogera odebrałem w zamian gotowiznę i poniosłem na nim stratę, będzie więc: Różne rachunki winne do *Wexli do zrealizowania*. Ob. Dz. (Nr. 39).

Brul. (Nr. 40) Kupiłem towary. *Ogół towarów* dłużnikiem. Zapłaciłem gotówką i zyskałem eskont na niej. *Kassa* Zyski i Straty wierzycielami. Ob. Dzień. (Nr. 40).

Brul. (Nr. 41) Nabyłem sprzętów i mebli za gotowiznę. R. Meble i zprzęty przyjmuje a nie daje jest dłużnikiem, a *kassa* płaci za nie pewną ilość pieniędzy jest wierzycielem Ob. Dzień. (Nr. 41).

Brul. (Nr. 42) Paweł z Lublina a conto swego długu przysłał mi wexle i dziś nie w zamian nie odbiera, jest wierzycielem, a R. *Wexle do zrealizowania*, które przysłane wexle do kontrolli przyjmuje jest dłużnikiem. Ob. Dz. (Nr. 42).

Brul. (Nr. 43) Spieniężyłem W/Jonasa, to się znaczy odebrałem za niego na terminie gotowiznę, a zatem *Wexle do zrealizowania* są wierzycielem, a *kassa* która za ten wexel odebrała pieniądze jest dłużnikiem. Ob. Dzień. (Nr. 43).

Brul. (Nr. 44) We wszystkich domach handlowych a mianowicie wielkich, wszelkie drobne wydatki na różne przedmioty czynione; zapisują się w osobnej książce umyślnie na ten cel przeznaczonęj, dopiero w końcu każdego miesiąca rozdzielają się na kategorie, i z tych buhalter pisze jeden artykuł w Bruljonie i ten przenosi do dziennika. I tak w obecnym razie: na *koszta biórowe* wydano 3000 złp. 15 gr. — na *utrzymanie domu* 1000 złp. — na *podatek od Domu przy ulicy N.* złp. 2000 — na podatki od *Magazynu i Bazaru* 1000 złp. te więc rachunki jako z ich powodu wydatki wyliczone poczynione były są dłużnikami, a R. *Kassa* za pieniądze na pokrycie onych wydane, jest wierzycielem. Ob. Dzień. (Nr. 44).

Brul. (Nr. 45) Z najmu *Domu, Magazynu i Bazaru* wpłynęło do *Kassy* 8000 złp. a zatem *Dom, Magazyn i Bazar* są wierzycielami, a R. *Kassa* dłużnikiem. Ob. Dz. (Nr. 45)

Brul.(Nr.46) Przesyłam towary do Jana z Kalisza, z warunkiem żeby je sprzedał na M/R. a zatem dla rozróżnienia tego rodzaju spekulacji od innych, otwieram osobny rachunek w Wielkiej Księdze na towary przesłane pod tytułem *Moje towary u Jana z Kalisza*, i zadłużam go za wartość towarów przesłanych a kredytuję R. *Ogół towarów*, który ich dostarcza, a w zamian równej wartości nie odbiera. Ob. Dzień. (Nr. 46).

Brul. (Nr. 47) Wyprawiłem towary na sprzedaż na M/R. do Dubrańskiego z Lublina, otwieram nowy Rachunek w Wielkiej Księdze, (a to dla pokazania różnych metod w używaniu będących) pod tytułem Dubrański z Lublina. M/R. dla odróżnienia rachunku jego osobistego. Dubrański z Lublina J/R. pierwszy z nich podług ogólnych zasad Buhalterji zadłużam za towary przesłane, a *Ogół towarów* który je dał kredytuję. Ob. Dzień. (Nr. 47).

Brul.(Nr.48) Filip przysłał mi towary na sprzedaż na J/R. a zatem dla odróżnienia ich od moich towarów, i dla zdania sprawy z całej spekulacji po jej ukończeniu Filipowi, tworzę nowy rachunek pod tytułem: *Towary Filipa z Kalisza* i zadłużam naprzód za wartość przesłanych towarów, 2re za kosztu transportu, a że towarów dostarczył Filip z Kalisza, a pieniędzy na opłacenie kosztów moja *kassa*, więc rachunki Filip z Kalisza, i *kassa* są wierzycielami. Ob. Dzień. (Nr. 48).

Brul.(Nr.49) Brajewski z Kalisz przysłał mi towary na sprzedaż na J/R. ten interes zupełnie podobny do poprzedzającego, więc go nie objaśniam. Ob. Dzień. (Nr. 49).

Brul. (Nr.50) Towary Brajewskiego sprzedałem częścią za gotówkę, częścią na kredyt, a zatem *kassa* za gotowiznę. Alfons, Jan, Andrzej za towary kupione na kredyt są dłużnikami, Rachunku *Towary Brajewskiego z Kalisza* w M/R. Ob. Dzień. (Nr. 50).

Brul. (Nr. 51) Z przesłanego rachunku sprzedaży Brajewskiemu, pokazuje się 16d iż od tych towarów należy mi się kommissowego złp. 154 gr. 21. — 2re Zwrot kosztów rozmaitych przy sprzedaży, 3cie procent od awansu w gotowiznie to jest od 138 złp. 15 gr: nakoniec po 4te Zysk należący się Brajewskiemu wynoszący złp. 190 gr. 29 a że te wydatki pokryte bydź mają dochodem pochodzącym z sprzedaży towarów, powiem więc, że *Towary Brajewskiego* w M/Ręku są dłużnikiem, a rachunek *kommissowe*, *Koszta handlowe*, *Zyski* i *Straty*, Brajewski z Kalisza J/R. są wierzycielami. Ob. Dzień. (Nr. 51).

Uwaga. Dla przekonania się jak wiele zyskuję z kommissowego oraz jakie ponoszę wydatki poboczne na utrzymanie handlu, otworzyłem dwa nowe rachunki pod tytułem: *kommissowe*, i *koszta handlowe*, z którymi postępować trzeba tak, jak z R. *Zyski* i *Straty*.

Brul. (Nr. 52) Odebrałem rachunek sprzedaży towarów moich w ręku Dubrańskiego z Lublina, z którego dowiaduję się, iż zyskałem po potrąceniu wszystkich kosztów netto złp. 634 gr. 9 a zatem: R/pod tytułem Dubrański z Lublina M/R. winien Rachunkowi *Zyski* i *straty* spomnioną summę. (Ob. Ar. 52 Dzień.) Tenże sam Rachunek sprzedaży wskazuje: iż Dubrański za moje towary odebrał netto 4204 złp. 19 gr. więc od niego należy się memu Rachunkowi pod tytułem Dubrański z Lublina M/R. taż summa Ob. drugi Art. 52 w Dzień.

Dalej uwiadamia mnie iż stosownie do mojego rozkazu i na M/R przesłał Majszewskiemu 1859 złp. 15 gr.; wypada ztąd że Majszewski który bierze, a nie daje równiej wartości jest dłużnikiem, a Dubrański z Lublina J/R. które daje a nie odbiera, wierzycielem. Ob. 3ci Art. 53 w Dzień.

Brul. (Nr. 53) Filipowi z Kalisza przesłałem Rachunki sprzedaży towarów i podług niego ułożyłem 3 Artykuły w Dzienniku:

Iszy Obejmuje w sobie tę okoliczność, iż za towary Filipa, odebrałem w gotowiznie summe złp. 2428, czyli inaczej że kassa biorąc pieniądze a nie dając równiej wartości, jest dłużnikiem.

Bernard kupił pewną część tych towarów na kredyt, jest dłużnikiem, a towary Filipa z Kalisza u mnie, są wierzycielem obydwóch dłużników.

2gi Wskazuje mi, że Towary Filipa z Kalisza u mnie winne są, czyli inaczej są dłużnikiem, moich Rachunków następujących, *kosztów handlowych*, za wymienne, *kommissowego* za moje kommissowe,— i *zysków i strat* za procent od awansowanej summy w gotowiznie w interesie tychże towarów.

3cie Dla zupełnego ukończenia tego interesu, ułożyłem trzeci artykuł, który przedstawia mi niepomyślny wypadek spekulacji jakoż dług rachunku na Towary Filipa u mnie przenosi wierzitelność czyli dochód z ich sprzedaży, o 243 złp. i 17 gr. którą to stratę ponieść musi sam właściciel towarów do mnie na sprzedaż przysłanych, będzie więc: Filip z Kalisza J/R dłużnikiem R. towarów Filipa z Kalisza u mnie. Ob. pod datą 10 Listopada trzy po sobie następujące artykuły, porównaj je z artykułami odpowiadającemi w Bruljonie, a będziesz miał jasne wyobrażenie stanu podobnych interesów handlowych.

Brul. (Nr. 54) Jan z Kalisza, do którego przesłałem towary na sprzedaż na M/R. donosi mi, że na nich zyskał 1481 złp. 9 gr., będzie więc: Jan z Kalisza dłużnikiem mego rachunku *zyski i straty*. Ponieważ z R. sprzedaży, odebranego od Jana, przekonywam się, iż on po potrąceniu zysku i kosztów, otrzymał za moje towary 46500 złp. i tych mi dołąd nie zwrócił, a zatem Jan z Kalisza J/R. jest dłużnikiem, R/Moich towarów u Jana z Kalisza, za 46500 złp. Ob. Dzien. (Nr. 54.)

Brul. (Nr. 55.) Dubrański z Lublina, uwiadamia mnie, iż z powodu bankructwa dłużników którzy kupili moje towary, utraciłem 427 złp. 5 gr. resztę zaś on odebrał; dla uzupełnienia więc R. otworzonego w moich ksiązkach na tę szczególną spekulacją wypada. R. Dubrańskiego z Lublina M/R. zakredytować za summę 3254 złp. 20 gr. a R. Dubrański J/R osobisty i *Zyski i straty* zadłużyć za summy odpowiadające. Ob. Dzień. (Nr. 55).

Brul.(Nr.56) Iszy art. Antoni z Hamburga przysłał do mnie na sprzedaż spółkową towary, za 6536 M/B^o 10 S., ponieważ cena targowa marków hamburskich jest 912 złp. za 300 MLB^o, a zatem wartość tych towarów w naszej monecie wynosi 19871 złp. gr. 9 której to szacunkowej summy połowa należy się odebrać, który jestem wyobrażony, przez szczególny Rachunek w ksiązkach moich pod tytułem Towary w spółce z Antonim z Hamburga, że zaś prócz tego: poniosłem kosztów przy odebraniu towarów złp. 1500, z tych również połowa przypada na mnie, będzie więc: Towary na spółkę z Antonim winne są różnym, to jest Antoniemu z Hamburga J/R osobisty 3268 MB 5 szyl. czyli zamieniwszy na monetę polską, 9935 złp. 19½ gr.

Uwaga. W rachunku Antoniego, trzeba wewnątrz umieszczać monety Hamburgskie, gdyż w takichże monetach jemu trzeba będzie przy końcu zdawać sprawę.

Kassie za połowę kosztów na mnie przypadających. Ob. Dzień. (Nr. 56).

2gi Artykuł tegoż samego interesu będzie co do połowy kosztów na Antoniego z Hamburga, czyli Antoni z Hamburga J/R. winien jest *kassie* złp. 750 co zamienione na monetę hamburską po 912 złp. za 300 MB^o uczyni 246 MB^o 11 S. 4d. Ob. Dzień. (Nr. 57).

Brul.(Nr.57) 3ci art. tyczący się remessy na 4229 MB^o 12 S. przezemnie kupionój za gotowiznę i jemu przesłanój, a zatem

R. Antoni z Hamburga J / R. winien *Kassie* mojej 12858 złp. 12 gr. Ob. Dzień. (Nr. 57).

Brul. (Nr. 58) Jankiewicz z Hrubieszowa odbiera ode mnie na S/żądanie dwa wexle, jest więc względem mnie dłużnikiem, a R. *Wexle do zrealizowania* które ich dostarczyły wierzycielem. Ob. Dz. (Art. 58).

Brul. (Nr. 59) Dubrański z Lublina donosi mi: iż odebrał od Jankiewicza towary na sprzedaż na spółkę z nim, mną i sobą, które to towary oszacował na 8474 złp. 15 gr. zwrot trzeciej części ich wartości przypada na mnie, którą on z własnych funduszów w zastępstwie za mnie Jankiewiczowi wrócił; że zaś na ten rodzaj spekulacji spółkowej otworzyłem dla siebie samego Rachunek pod tytułem Dubrański z Lublina M/R. przeto dla pamięci tylko kredytuję go, a Jankiewicza tymczasowo zadłużam nim się spekulacja nasza zupełnie nie ukończy. Ob. Dzień. (Art. 58).

Brul. (Nr. 60) *Dubrański z Lublina* przysyła mi R/przedaży towarów powyższych, z którego pokazuje się: że uzyskał po odtrąceniu wszelkich nakładów i kosztów sumę złp. 458 gr. 25 i to należy się *Zyskom i Stratom* od R. *Dubrański z Lublina* M/R. Ob. Dzień. (Art. 60).

Brul. (Nr. 61) Przesłałem towary do *Schwartza i Spółki z Krakowa* na sprzedaż na spółkę z nim, mną i Andrzejem z Warszawy. Wydałem za nie w gotowiznie 5100 złp. 15 gr., a Andrzej a conto swój części dołożył resztę, to jest 2400 złp. otwieram więc: R. *Towary u Schwartza z Krakowa w spółce ze mną, z nim i Andrzejem*, i takowy zadłużam za całą wartość przesłanych towarów, to jest za sumę 7500 złp. 15 gr., kredytuję zaś Rachunki które sumę powyższą dostarczyły; to jest *Kasę i Andrzeja*. Ob. Dzień. (art. 61).

Brul. (Nr. 62) Przesłałem Antoniemu z Hamburga Rachunek sprzedaży towarów, z którego pokazuje się, iż potrzeba będzie ułożyć w Dzienniku 7 artykułów.

Iszy Daje mi poznać: że za towary sprzedane na spółkę wziąłem w gotowiznie złp. 23800 gr. 27 za którą to sumę *Kassa* powinna być zadłużona a R. *Towary* w spółce z Antonim z Hamburga tymczasowo zakredytowany. Ob. Dzien. (art. 62).

2gi Z wartości otrzymanej za sprzedaż spomnianych towarów, Antoni powinien być w połowie zakredytowany, a R. *Towary* w spółce z nim zadłużony. (62).

3ci Ponieważ monety Hamburgskie w rachunku Antoniego powinny się bilansować, chcąc więc do tego je przywieść stanu, wypada wszystkie zredukować do jednakowej ceny wymiany, to jest do dzisiejszej, po 915 złp. za 300 MB^o Ob. pod tym względem art. (62).

4ty Podobny do trzeciego.

5ty Wyjaśniony w *Dzienniku*.

6ty Dla zupełnego zamknięcia R. *Antoniego* z *Hamburga* kupiłem za resztę jemu się należącą: to jest za 8218 złp. 4 $\frac{1}{2}$ gr., wexel na Hamburg na sumę 2694 MB^o 5 szyl. i takowy jemu odesłałem, wypada ztąd: iż *Antoni* z *Hamburga* J/R winien *Kassie* złp. 8218 gr. 4 $\frac{1}{2}$ dla zubożenia J/Rachunku. Ob. Dz. (art. 62).

7my Przypatrzwszy się Rachunkowi *Towary* na spółkę z *Antonim* z *Hamburga*, wiedząc przytém że on zupełnie za swoją część z tegoż Rachunku jest zaspokojony, wynika że przewyżka wierzytelności nad dług jest czystym moim zyskiem w ukończonej spekulacji. Zadłużam więc R. *Towary* na spółkę z *Antonim* a kredytuję R. *Zyski* i *Straty*.

Brul. (Nr. 63.) Otrzymałem od *Dubrańskiego* 2 remessy nie mu dzisiaj w zamian niedając, jestem więc jego dłuż-

znikiem, albo raczój R. *Wexle* do zrealizowania, który takowe do kontroli przyjmuje, a *Dubrański* z *Lublina* wierzycielem. Ob. *Dzien.* (63 Art.)

Brul. (Nr. 64.) *Schwartz* z *Krakowa*, nadesłał mi R. *przedaży* towarów przezemnie do niego wyprawionych, z którego przekonywam się, iż za towary wziął 9865 złp. jest zatem moim dłużnikiem albo raczój *Rachunku* pod tytułem: *Towary u Schwartza w Krakowie* na spółkę z nim i t. d. Ob. *Dzien.* (64 Art.)

Ponieważ *Schwartz* poniósł koszta i prócz tego należy się mu kommissowe co razem czyni 531 złp. gr. 5 przeto R. *Towarów u niego* musi być za tę summę zadłużony a on sam zakredytowany. (Ob. *Dzien.* drugi Art. 64).

Z tegoż samego *Rachunku* *przedaży* okazuje się; iż zyskaliśmy, *netto* razem 3ch nas złp. 1758 gr. 10, przypada więc na każdego z nas po 586 złp. 3 $\frac{1}{3}$ gr. lecz gdy mnie prócz tego należy się procentu od awansu 51 złp. a *Andrzejowi* memu współnikowi 24 złp. ułożymy zatem *Artykuł* w *Dzienniku* na summę 1833 złp. gr. 10 za którą zadłużę R. *Towary Schwartza* na spółkę z nim i *Andrzejem* a zakredytuję:

1od *Andrzeja z Warszawy*, za 586 złp. 3 $\frac{1}{3}$ gr. J/zysk, więcój 24 złp. procentu od awansu razem za złp. 610 gr. 3 $\frac{1}{3}$.

2gre *Schwartz et Co* za 586 złp. 3 $\frac{1}{3}$ gr. J/zysk.

3cie *Zyski i Straty*, za 586 złp. 3 $\frac{1}{3}$ gr. za moją część zysku, więcój 51 złp. procentu od awansu, razem za 637 złp. 3 $\frac{1}{3}$ gr. (*Dzien.* 64 Art. a i b), tuż po sobie następujące niemają odpowiadających w *Bruljonie*, gdyż one służą tylko do zamknięcia *Rachunku*.

Co do pierwszego. Dawniej zadłużyłem *Jankiewicza*, za *Remesę* od *Dubrańskiego* na M/R jemu przesłaną, dziś po ukończeniu interesu wypada go zakredytować za tę sa-

mą summę i dług jego przenieść na R/mnie wyobrażający pod tytułem *Dubrański z Lublina M/R*.

Co do drugiego. Dopełnienie Rachunku, *Dubrański z Lublina. M/R* jest właściwie moim zyskiem na spekulacji który to zysk powinien mi się wrócić od dyrygującego sprzedażą, a zatem *Dubrański z Lublina J/R* winien *Dubrańskiemu z Lublina M/R* złp. 458 gr. 25.

Brul. (Nr. 65.) Z tego artykułu przekonuję się, iż sprzedałem towary i wexle za gotowiznę a zatem: *Kassa* odbiera pieniądze a niedaje równej wartości jest dłużnikiem a *Ogół towarów i Wexle do zrealizowania* są wierzycielami. Ob. Dzień. (65 art.)

Brul. (Nr. 66.) *Kassa* odebrała pieniądze od *Schwartza z Krakowa* nie w zamian nie dawszy jest dłużnikiem a *Schwartz* wierzycielem gdyż daje a niebierze równej wartości. Ob. Dzień. (66 art.)

Brul. (Nr. 67.) Dziś jako na terminie wypłaty dostałem gotowiznę w zamian za wexel na B. P. wystawiony, a zatem *Kassa* winna *Wexlom do zrealizowania*. Ob. Dzień. (art. 67.)

Brul. (Nr. 68.) Przedałem listów zastawnych w wartości nominalnej 100,000 wzięłem w gotowiznie 92,000 złp. a straciłem 8,000 a zatem *Kassa* i *Zyski i Straty* są dłużnikami *Listów Zastawnych*. Ob. Dzień. (68 art.)

Brul. (Nr. 69.) *Roger* wystawił wexel, który się dostał do mnie, a odemnie *Janowi*, gdy Jan na terminie miał sobie odmówioną wypłatę od *Wystawionego*; wydał na mnie Wexel zwrotowy wraz z kosztami wynoszący 3586 złp. gr. 5 który to wexel zaspokoilem w gotowiznie, a że podług prawa handlowego, pierwotny wystawca jest obowiązany powyższą summę mnie zwrócić, przeto, zadłużam go a *Kassę* kredytuję. Ob. Dzień. (art. 69.)

Brul. (Nr. 70.) Przedałem wexel i dostałem w zamian pieniądze, straciłem na tym wexlu procent, i poniosłem wydatki za wymienne, a zatem *Rachunek Kassa, Zyski i Straty, Koszta handlowe* są dłużnikami *R. Wexli do zrealizowania*. Ob. Dz. (Nr. 70).

Brul. (Nr. 71.) Wypłaciłem przed terminem 2 M/Wexle i dałem w gotowiznie po potrąceniu Eskontu 59,568 złp. gr. 12 *Wexle do spłacenia* są dłużnikami Rachunku *Kassa, Zysków i Strat*. Ob. Dzień. (71 art.)

Brul. (Nr. 72.) *Franciszek z Lublina* à conto swojego długu, przysłał mi S/W. i gotowiznę. On więc ponieważ daje, a nic dziś nieodbiera jest wierzycielem, a *Rachunki Wexle do zrealizowania i Kassa* dłużnikami. Ob. Dzień. (72 art.)

Wszystkie następujące artykuły będąc powtarzaniem wyżej umieszczonych niepotrzebują tłumaczenia, gdyż niewątpię że kto pojął com dotąd powiedział, niezawodnie je rozwiązać potrafi.

O WIELKIEJ KSIĘDZE.

19. Przekonałem czytelników wyżej, iż kupiec dla tego tylko utrzymuje porządnie książki swoje, aby mógł sobie i komu należy, w każdej chwili zdać sprawę dokładną i jasną ze wszystkich spekulacji i interesów handlowych, słowem poznać stan rzeczywisty wszelkich czynności swoich i przedmiotów jego handlu. Dla dopięcia tego celu, musi używać buhalterji podwójnej, i mieć prócz Bruljonu *Dziennik* którego przeznaczenie jest już nam wiadome; lecz sam *Dziennik* nieodpowiada w zupełności przedsięwzięciu kupca, gdyż na przypadek potrzeby dowiedzenia się, ile zyskał lub stracił np. na towarach, musiałby od